

**KEĎ NIEČO
CHCEŠ, HOVOR
PO SLOVENSKY!**

Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

- ▶ Charta zaväzuje orgány k tomu, aby nám zabezpečili možnosť požadovať a prijímať informácie a služby v slovenčine a to tak v ústnej ako aj písomnej forme.
- ▶ coe.int/minlang

JAZYKOVÝ SPRIEVODCA
SLOVENSKÝ JAZYK
V BOSNE
A HERCEGOVINE

Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov je zmluvou Rady Európy, ktorá chráni a podporuje, inter alia, slovenský jazyk v Bosne a Hercegovine. Tento jazykový sprievodca Vás prevedie ustanoveniami Charty, ktoré je Bosna a Hercegovina povinná dodržiavať vo vzťahu k slovenskému jazyku.

Bosna a Hercegovina ani Charta samotné však nemôžu zaručiť ochranu Vášho jazyka. Hlavná zodpovednosť je na Vás. Slovenčina v Bosne a Hercegovine prežije len vtedy, ak ju budete používať každý deň – a všade. Jedna vec je istá: jazyk, ktorým sa hovorí len doma za kuchynským stolom, skôr či neskôr zanikne.

Nepoužívajte Váš jazyk len doma: Vezmite Chartu za slovo a využite všetky možnosti používania slovenčiny aj mimo Vašich domovov.

Stačí prehovoriť!

CIELE A ZÁSADY

Vo vzťahu k slovenskému jazyku v oblastiach, kde sa používa, a podľa stavu tohto jazyka, Bosna a Hercegovina založí svoju politiku, legislatívu a prax na týchto cieľoch a zásadách:

- Uznanie slovenského jazyka ako prejavu kultúrneho bohatstva;
- Rešpektovanie geografickej oblasti slovenského jazyka tak, aby existujúce, prípadne pripravované administratívne rozdelenie nekládlo prekážky podpore tohto jazyka;
- Potreba rozhodného postupu pri podpore slovenského jazyka na účel jeho zachovania.

Bosna a Hercegovina sa zaväzuje eliminovať, ak tak ešte neurobila, všetky nepodložené rozdiely, výnimky, obmedzenia alebo výhody pri používaní slovenského jazyka, ktorých účelom je odradiť alebo ohroziť jeho udržiavanie alebo rozvoj. Prijatie osobitných opatrení v prospech slovenského jazyka, ktoré majú podporiť rovnoprávnosť medzi jeho užívateľmi a ostatným obyvateľstvom, alebo opatrení, ktoré prihladajú na ich osobitné podmienky, nemožno považovať za diskriminačné opatrenie voči užívateľom rozšírenejších jazykov.

Bosna a Hercegovina sa zaväzuje podporovať vhodnými prostriedkami vzájomné porozumenie medzi všetkými jazykovými skupinami v krajine, a predovšetkým zahrnúť rešpektovanie, porozumenie a toleranciu voči slovenskému jazyku do výchovy a vzdelávania poskytovaného v krajine, a k uvedenému prístupu viesť aj masovokomunikačné prostriedky.

Pri určovaní politiky voči slovenskému jazyku Bosna a Hercegovina vezme do úvahy potrebu a želania formulované skupinami, ktoré uvedený jazyk používajú. V prípade potreby môžu zakladať poradné orgány, ktoré by pomáhali orgánom vo všetkých otázkach týkajúcich sa slovenského jazyka.

VZDELÁVANIE

V oblasti vzdelávania sa Bosna a Hercegovina zaväzuje na územiach, kde sa používa slovenský jazyk, podľa situácie tohto jazyka a bez ujmy na výučbe oficiálnych jazykov štátu:

- Umožniť predškolskú výchovu v celkovom alebo prevažnom rozsahu v slovenskom jazyku aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov;
- Umožniť vyučovanie na základnom stupni v celkovom alebo prevažnom rozsahu v slovenskom jazyku alebo zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie slovenského jazyka neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov;
- Umožniť vyučovanie na stredných školách v celkovom alebo prevažnom rozsahu v slovenskom jazyku alebo zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie slovenského jazyka neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov aspoň pre žiakov, ktorí alebo, ak je to vhodné, ktorých rodiny prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov;
- Umožniť vyučovanie na odborných školách v celkovom alebo prevažnom rozsahu v slovenskom jazyku alebo zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie slovenského jazyka

neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov aspoň pre žiakov, ktorí alebo, ak je to vhodné, ktorých rodiny prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov;

- Prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili slovenský jazyk.

SÚDNICTVO

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov slovenského jazyka sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie tohto jazyka a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva:

- **V trestnom konaní:**
 - zaručiť obžalovanému právo používať slovenský jazyk; a/alebo
 - zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v slovenskom jazyku;
- **V občianskom konaní:**
 - umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť slovenský jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu; a/alebo
 - umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v slovenskom jazyku, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;
- **V konaní pred súdmi v správnych veciach:**
 - umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť slovenský jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu; a/alebo
 - umožniť predloženie dokladov a dôkazov v slovenskom jazyku, v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov.

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje neodmietnuť medzi stranami platnosť právnych dokumentov vyhotovených v štáte iba preto, že sú vyhotovené v slovenskom jazyku.

SPRÁVNE ORGÁNY A VEREJNÉ SLUŽBY

— V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov slovenského jazyka sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie tohto jazyka sa Bosna a Hercegovina zaväzuje, ak je to možné:

- Zabezpečiť, aby užívatelia slovenského jazyka mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v tomto jazyku;
- Umožniť správnym orgánom koncipovať dokumenty v slovenskom jazyku.

— Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov slovenského jazyka, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, Bosna a Hercegovina sa zaväzuje umožniť a/alebo podporiť:

- Používanie slovenského jazyka v sústave miestnych a regionálnych orgánov;
- Možnosť, aby užívatelia slovenského jazyka mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v tomto jazyku;
- Používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v slovenskom jazyku, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnych jazykoch.

— S ohľadom na verejné služby (napr. prívod vody a plynu, čistenie a kanalizácia, telefónne služby, verejná hromadná doprava, cintoríny, knižnice, športové zariadenia, zábavné a kultúrne centrá) poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používa slovenský jazyk, v súlade s postavením tohto jazyka a ak je to možné:

- Umožniť užívateľom slovenského jazyka predložiť žiadosť v tomto jazyku.

— Na účel zrealizovania možnosti používať slovenský jazyk v kontakte so správnymi orgánmi a verejnými službami, Bosna a Hercegovina sa zaväzuje prijať nasledujúce opatrenie:

- Ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich slovenský jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v slovenskom jazyku.

MÉDIÁ

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje pre užívateľov slovenského jazyka na územiach, kde sa tento jazyk používa, a podľa situácie tohto jazyka v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

- Prijíť vhodné opatrenia, aby verejní prevádzkovatelia ponúkali programy v slovenskom jazyku;
- Podporovať a/alebo uľahčiť založenie aspoň jednej súkromnej rozhlasovej stanice, vysielajúcej výhradne v slovenskom jazyku;
- Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie súkromných televíznych programov v slovenskom jazyku;
- Podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné uverejňovanie článkov v tlači v slovenskom jazyku.

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje zaručiť slobodu priameho príjmu rozhlasových alebo televíznych vysielaní susedných krajín v jazyku, ktorý sa používa v rovnakej alebo blízkej podobe slovenského jazyka a nebrániť prenosu rozhlasových a televíznych vysielaní zo susedných krajín v uvedenom jazyku. Ďalej sa zaväzuje zabezpečiť, aby sa nevyskytli žiadne obmedzenia slobody prejavu a voľného obehu informácií v tlači používajúcej jazyk v identickej podobe alebo v podobe blízkej slovenskému jazyku. Výkon týchto slobôd môže podliehať istým obmedzeniam.

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje zabezpečiť, aby záujmy užívateľov slovenského jazyka boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

KULTÚRNA ČINNOSŤ A KULTÚRNE ZARIADENIA

— Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrámi, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – Bosna a Hercegovina sa zaväzuje na územiach, kde sa používa slovenský jazyk, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

- Podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre slovenský jazyk, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v tomto jazyku;
- Presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci slovenský jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov;
- Podporovať priamu účasť zástupcov užívateľov slovenského jazyka pri vytváraní kultúrnych zariadení a plánovaní kultúrnych aktivít;
- Napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v slovenskom jazyku.

— V oblastiach, kde sa tradične nepoužíva slovenský jazyk, Bosna a Hercegovina sa zaväzuje, ak na to oprávňuje počet užívateľov slovenského jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia.

EKONOMICKÝ A SOCIÁLNY ŽIVOT

— Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa Bosna a Hercegovina na celom svojom území zaväzuje:

- Postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania slovenského jazyka v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít;
- Uľahčiť a/alebo podporiť používanie slovenského jazyka.

CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA

— Bosna a Hercegovina sa zaväzuje:

- Uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa slovenský jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi slovenského jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania;
- Umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech slovenského jazyka, na územiach ktorých sa používa tento jazyk v identickej alebo blízkej podobe.

Dodatočne k Charte môžete taktiež ťažiť z ustanovení **Rámcového dohovoru o ochrane národnostných menšín** Rady Európy. Touto zmluvou Bosna a Hercegovina podporuje vhodné podmienky, umožňujúce osobám patriacim k národnostným menšinám, **zachovávať a rozvíjať svoju kultúru** a zásadné elementy svojej **identity (jazyk, náboženstvo, tradície a kultúrne**

dedičstvo) a chráni tieto osoby pred asimiláciou. Rámcový dohovor zaručuje právo používať svoj menšinový jazyk vo verejnom živote a zasahuje do oblastí ako prístup k **učebniciam**, právo zakladať a spravovať svoje vlastné **súkromné vzdelávacie inštitúcie**, právo používať svoje **krstné meno** a uvádzať **názvy ulíc** v menšinovom jazyku, právo rozmiestňovať verejne viditeľné **znaky a nápisy súkromnej povahy** v menšinovom jazyku, účinnú **účasť** na verejnom živote (vrátane mimovládnych organizácií) a uzatváranie **dohôd s inými štátmi za účelom zabezpečenia ochrany príslušníkov národnostných menšín**.

NARAZILI STE NA PROBLÉMY?

Orgány a združenia, ktoré boli v Bosne a Hercegovine legálne ustanovené, môžu Radu Európy upozorniť na záležitosti súvisiace so záväzkami Charty, do ktorých Bosna a Hercegovina vstúpila. Tieto prehlásenia môžu byť podané na adrese:

European Charter for Regional
or Minority Languages
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

Jazykový sprievodca bol koncipovaný tak, aby poskytol pre každý jazyk, ktorý je pokrytý Európskou chartou regionálnych alebo menšinových jazykov, prehľad o preňho platných ustanoveniach. Tento občiansky sprievodca nenahrádza Chartu. Pre presné formulácie všetkých ustanovení, ktoré boli jednotlivými stranami prijaté, sa prosím obráťte na webovú stránku Rady Európy: <http://conventions.coe.int>. Ďalší **jazykoví sprievodcovia** sú v štádiu prípravy.